

NA ZMIANĘ W JĘZYKU OJCZYSTYM I PO SZWEDZKU

Rozwój znajomości języka i wiedzy u wielojęzycznych dzieci i młodzieży

VÄXELVIS PÅ MODERSMÅL OCH SVENSKA

polsk version

MYNDIGHETEN FÖR
SKOLUTVECKLING

Mój język rozwija się

Dziecko, do którego mówi się w języku ojczystym słyszy różne słowa. Większość słów poznaje i wie co znaczą. Rozumie, że babcia i dziadek są w mieszkaniu, pomimo że ich nie widzi. Cieszy się, że dostanie lody. Uczy się jak formułuje się prośbę, jak tworzy się stwierdzenie i jak buduje się pytanie w języku ojczystym.

W ten sposób uczymy się reguł gramatycznych jako dzieci. Dziecko słucha, powtarza i może wkrótce samemu zbu-

dować własne zdania i wyrazić swoje myśli i życzenia.

Zdobytą wiedzę dziecko może przetłumaczyć na język szwedzki, kiedy nauczy się szwedzkich słów i będzie potrzebowało zbudować odpowiednie konstrukcje po szwedzku.

* Ali Hassan, chodź do domu! Będziemy teraz jeść! Jedzenie jest gotowe i babcia i dziadek przyszli. Czy chcesz lody na deser?

VÄXELVIS PÅ MODERSMÅL OCH SVENSKA

Beställningsnummer U06:160

ISBN 978-91-85589-19-7

Liber Distribution, 162 89 Stockholm

Telefon 08-690 95 76

Fax 08-690 95 50

Text: Mai Beijer

Grafisk formgivning: Typisk Form designbyrå

Översättning och grafisk produktion: Ord & Stil AB

Illustrationer: Burhan Misirli

Tryck: Intellecta Tryckindustri, Solna 2006

Myndigheten för skolutveckling 2006

www.skolutveckling.se

Możemy nauczyć się wielu języków

W Szwecji w XXI wieku mówimy wieloma językami. Coraz więcej dzieci wyrasta w wielojęzycznych rodzinach. W przedszkolach i szkołach dzieci i dorośli spotykają się często z wieloma językami. To w jak dobry sposób przedszkole i szkoła zadba o wielojęzyczność dzieci i młodzieży ma decydujące znaczenie dla rozwoju ich tożsamości i wiadomości.

Nauka nowego języka może odbyć się nie koniecznie kosztem innego języka. Wiadomości w języku ojczystym wielojęzycznych uczniów nie mogą być porównywane z wiadomościami po szwedzku- językiem większości. Przeciwnie – język prowadzi do płynności języków! Pojęcia, na które znajdujemy słowa w jednym języku, możemy zastosować w nowym języku od razu jeśli znamy ich nazwę. Potrzeba przetłumaczenia znanego pojęcia jest oczywiście łatwiejsza

w porównaniu z koniecznością zdobycia nowych wiadomości, kiedy dostajemy wyjaśnienia nieznanymi dla nas słowami. To my dorośli - rodzice, nauczyciele, naukowcy, opiniodawcy i decydenci – decydujemy o możliwościach dla wielojęzycznych dzieci i młodzieży, o tym aby mogli ze wsparciem rozwijać wiadomości w swoich różnych językach.

Celem broszury jest pokazanie jak przedszkola i szkoły w Szwecji chcą wspierać wielojęzyczne dzieci i młodzież w rozwoju znajomości ich języków i zdobywaniu nowej wiedzy. Informacja o tym gdzie można znaleźć materiały nadmienione w broszurze jest umieszczona w *Linkach i literaturze na ostatniej stronie.*

Za pomocą języka wyrażamy swoją kulturę i wartości. Język daje nam pewność siebie. Język daje możliwość pozyskiwania wiadomości i jest podstawą spotkania z innymi ludźmi. Język jest nam potrzebny aby móc myśleć, marzyć, budować pytania i rozwiązywać problemy.
Znajomość większej ilości języków stwarza dużo możliwości.

Bez zakrycia jednego oka

Trudno jest ocenić odległość kopiąc piłkę z jednym zakrytym okiem.
Dwoma zdrowymi oczami widzimy nie podwójnie a w trzech wymiarach!

Przypomina to sytuację wielojęzycznego dziecka. Możliwość używania swoich obydwóch języków daje temu większą przestrzeń i większe możliwości rozwoju wiadomości.

Ale nie zawsze jest łatwo wielojęzycznym dzieciom w szwedzkiej szkole. Jeśli nawet wielu daje sobie dobrze radę to są też ci, którzy nie osiągają ustalonego poziomu wiedzy. Jest tego wiele uzależnionych od siebie przyczyn. Jedną z nich jest to, że nauka języka ojczystego i w języku ojczystym zmniejszyła się we wszystkich formach szkół przez ostatnie 10-15 lat

W wielu gminach wsparcie języka ojczystego w przedszkolu ustało całkiem. Przyczyną pogorszenia nie były pedagogiczne rozważania, gdyż w ramach przedszkoli wiadano z doświadczenia, że wczesne nakłady na wsparcie języka i tożsamości są szczególnie ważne w młodszy wieku. Ale gminy potrzebowały oszczędzać pieniądze.

Wiele gmin ustaliło rozkład większej części lekcji języka

ojczystego w szkole na późne popołudnia. Spowodowało to, że mniej uczniów decyduje się na naukę języka ojczystego. W czasie gdy się odbywają lekcje języka ojczystego inni nauczyciele i uczniowie idą do domu. Szkoła traci w ten sposób kwalifikacje różnych kultur posiadane przez nauczycieli języków ojczystych. To z kolei powoduje, że wiedza o sytuacji uczniów z różnych kultur zmniejsza się i nauczyciele szwedzkojęzyczni mają gorsze warunki zmierzenia się z potrzebami tych uczniów.

Pogorszenia w ostatnim czasie wśród "personelu zdrowia uczniów" - kuratorów, szkolnych pielęgniarek, psychologów – szczególnie dotknęły bardzo uczniów, którzy przeżyli traumę czy żyją w niepewności nie wiedząc czy będą mogli pozostać w Szwecji. W wielu przypadkach nie mogli uczniowie otrzymać wsparcia jakie potrzebowali do dalszego rozwoju ich wiedzy.

Szkoła będzie lepsza

Rząd zdecydował o dodatkowych funduszach na pomoc dla gmin i szkół w celu lepszego zmięrczenia się ze zróżnicowanymi potrzebami wielojęzycznych uczniów. Wszyscy uczniowie mają prawo do takich samych warunków osiągnięcia ustalonego poziomu wiedzy w szkole podstawowej oraz ukończenia szkoły średniej.

Myndigheten för skolutveckling (Organizacja rozwoju szkolnictwa) opracowały na zlecenie rządu plan użycia tych środków na różne wspierające nakłady:

- * Rektorom i innym decycentom proponuje się kształcenie na temat wielojęzyczności, o wytycznych na spotkaniach z innymi kulturami i o współpracy pomiędzy szkołą i domem.
- * Szwedzkujęzyczni nauczyciele uczyący wielojęzycznych uczniów różnych przedmiotów zostaną doksztaleni w celu poprawienia nauczania uczniów ze szwedzkim jako drugim językiem.
- * Nauczycielom języka ojczystego proponuje się kształcenie w celu poprawienia instruktażu w różnych przedmiotach i nauczania przedmiotów w języku ojczystym i po szwedzku.
- * Gminy dostaną wsparcie ekonomiczne w celu umożliwienia zatrudnienia dodatkowego pomocniczego personelu w szkołach o dużych potrzebach.

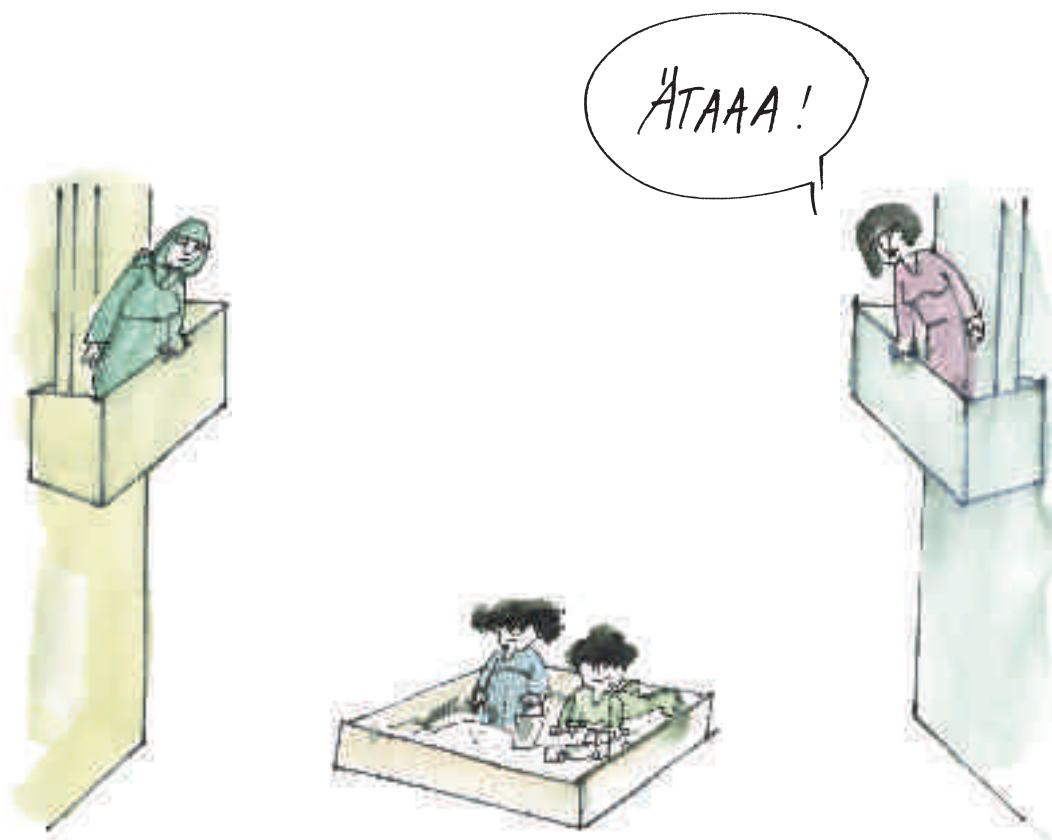
- * Gminy dostaną wsparcie w celu rozwinięcia metodyki zadbania o doświadczenia rodziców i poszerzenia możliwości wspierania dzieci w rozwoju ich tożsamości i wiadomości.
- * Gminy dostaną wsparcie w celu rozwinięcia nauczania uczniów, którzy przyjechali do Szwecji w ostatnich latach szkoły podstawowej lub podczas szkoły średniej.
- * Wielojęzyczni uczniowie mają być zachęceni aby móc i chcieć kontynuować studia po szkole średniej.

Większość środków przeznaczonych przez rząd na te nakłady zostaje przydzielona przez władze do ponad 30 gmin, w których różnica pomiędzy celem wyznaczonym przez szkoły i rzeczywistością jest największa. Gminy w dialogu z władzami ustalają sposób użycia tych środków.

Kształcenie nauczycieli języka ojczystego i nakłady na wzmocnienie współpracy z rodzicami jak i rozwój nauki później przybyłych uczniów oraz nakłady na zwiększenie zainteresowania studiami w wyższej szkole przez wielojęzycznych uczniów obejmują wszystkie gminy.

Na następnych stronach zostanie zaprezentowana motywacja tych przedsięwzięć.

W jakim języku pomogę najlepiej mojemu dziecku?

Kto namówił tę mamę aby "mówiła po szwedzku" ze swoim dzieckiem, pomimo że jej znajomość języka ogranicza się do pojedynczych słów? Ona chce tak dobrze – ale powoduje to opóźnienie rozwoju języka u dziecka. Dziecko uczy się mniej słów i nie wie jak się buduje zdania. Utrudnia to poważnie dalszy rozwój wiadomości u dziecka.

Rodzice, którzy zastanawiają się jakim językiem mają rozmawiać ze swoimi dziećmi, co mają robić gdy w rodzinie rozmawia się różnymi językami, czy dziecko ma mieć wsparcie języka ojczystego w przedszkolu, czy ma uczestniczyć w nauczaniu języka ojczystego w szkole i jak mają wspierać rozwój języka dziecka znajdą odpowiedzi na swoje pytania w broszurze *Två språk eller flera? Råd till flerspråkiga*

familjer. Materiał ten został wydany poszwedzku oraz 16 innych językach na podstawie doświadczeń dużej ilości wielojęzycznych rodzin. Został on wypracowany przez Instytut badań językowych w Rinkeby i wydany we współpracy z Organizacją rozwoju szkolnictwa.

Przedszkole i wielojęzyczne dzieci

W planie nauczania dla przedszkoli będącym podstawą ich działalności jest napisane:

”Przedszkole ma dążyć do tego, aby każde dziecko z innym językiem ojczystym niż szwedzki rozwijało swoją tożsamość kultury jak również zdolność porozumiewania się zarówno po szwedzku jak i w swoim języku ojczystym.”

Rozwój języka i tożsamości podążają za sobą. Wszystkie dzieci znajdują radość w kontakcie z różnymi językami i poznaniu różnych kultur.

Część bibliotek ma książki dla dzieci i nagrania dźwiękowe zarówno po szwedzku jak i w innych językach, które można pożyczać do domu. Władze badają obecnie jakie materiały są szczególnie odpowiednie w wielojęzycznej działalności przedszkoli i do czytania głośno w domu. Informacje o tych materiałach zostaną umieszczone jesienią 2006 roku na stronie internetowej Organizacji rozwoju szkolnictwa – *Temat język ojczysty/Tema modersmål* (www.modersmal.net)

Dziewczynka, która ma swoje korzenie zarówno w szwedzkiej jak i w innej kulturze jest dumna kiedy słyszy opowiadanie ze swojego rodzinnego kraju, które inne dzieci też uważają za interesujące. Później może pożyczyć książkę do domu i rodzina może słuchać opowiadania nagranych w jej ojczystym języku!

Wiele języków w przedszkolu otwiera dużo możliwości

Komma till tals. Flerspråkiga barn i förskolan jest materiałem z komentarzami od Władz rozwoju szkolnictwa, zawierającym opinie o sposobie obchodzenia się z wielojęzycznymi dziećmi przez przedszkola i o wspieraniu ich wielojęzyczności.

Język wznosi – ocena rozwoju języka dziecka

Orzeczenie umiejętności szwedzkiego u wielojęzycznego dziecka może być trudnym zadaniem. Dzieci łatwo uczą się wymowy, co może spowodować, że rodzice i nauczyciele przeceniają wiedzę języka u dziecka. Dziecko mówi bez obcego akcentu ale czy rzeczywiście jest język dziecka na tym poziomie jak u rówieśników, których szwedzki jest językiem ojczystym?

Inne dziecko mówi bardzo mało. W domu rodzice sądzą, że jest to spowodowane tym, że dziecko nie umie za dobrze języka ojczystego ale zakładają że mówi dobrze po szwedzku. W przedszkolu personel ocenia to przeciwnie, że dziecko nie umie szwedzkiego ale zna dobrze swój język ojczysty.

Istnieją metody dowiedzenia się gdzie w procesie rozwoju języka znajduje się wielojęzyczne dziecko. Za pomocą materiałów diagnostycznych Språket lyfter, Diagnosmaterial i svenska, Svenska som andraspråk och modersmål för åren före skolår 6 można wystawić opinię zarówno po szwedzku jak i w języku ojczystym dziecka.

Babcie i dziadkowie mogą pełnić aktywną rolę

Język to więcej niż słowa i gramatyczne reguły. Język zawiera również myśli, przekonania, światopoglądy i sposób nabywania wiadomości przekazywanej przez język. Sposób kon-

taktu dzieci we wczesnym wieku z nową wiedzą wpływa na ich naukę i pociąga za sobą duże dla nich konsekwencje po rozpoczęciu szkoły.

Dumą dziadka jest jego działka. Nauczył Minę nazw wszystkich ogrodniczych narzędzi i jak się kopie, sadi i podlewa aby wszystko rośło. Mina nauczyła się też od dziadka, że dopiero po pewnym czasie wyrastają z ziemi pierwsze rośliny. Rozmawiają o tym, że trzeba mieć cierpliwość i nie poddawać się. *Rośnięcie zabiera czas!*

Opowiedz bajkę! Opowiedz ją jeszcze raz!

Dzieci lubią słuchać opowiadań. Wiele dzieci lubi szczególnie słuchać opowiadań o nich jak byli bardzo mali. Inne ważne opowiadania są o mamie i tacie jak byli dziećmi i co wtedy robili. Jakie mieli zabawy i jak psocili. Możliwość rozmowy przez chwilę w spokoju i opowiadanie samemu może być dobrym sposobem adaptacji wydarzeń dnia.

Dzieci, które mogą posłuchać opowiadań i bajek babci i dziadka z ich dzieciństwa są szczęśliwie sytuowane. Możliwość uczestniczenia w tradycjach ustnie przekazywanych w rodzinie ma znaczenie dla rozwoju tożsamości dziecka.

Dzieci lubią też jak dorośli im czytają. W Szwecji jest duży brak książek w różnych językach, pomimo że część bibliotek stara się je kupować. Czasem jakoś udaje się "czytanie w języku ojczystym" kiedy dorośli tłumaczą szybko tekst, patrząc jednocześnie razem na ilustracje w książce napisanej po szwedzku. Ale dzieci mogą być bardzo dokładne co do tego że bajka ma być taka sama za każdym razem, dzień po dniu. Należy wtedy pamiętać co się powiedziało!

Opowiadania mamy są interesujące i groźne, ale zawsze się szczęśliwie kończą!

Dobre wiadomości po szwedzku będącym drugim językiem

Dużo wielojęzycznych uczniów ma dobre wiadomości po szwedzku, gdyż dla wielu z nich jest szwedzki najlepiej opanowanym językiem. Styczność innych ze szwedzkim językiem przychodzi dopiero w przedszkolu czy szkole. Doświadczenia szkół w Szwecji wskazują, że nauczanie się szwedzkiego na tym poziomie aby móc się porozumieć z kolegami i uczestniczyć w pewnym stopniu w nauczaniu zabiera nowym uczniom około 1-2 lat. Opanowanie szwedzkiego na tym samym poziomie co uczniowie mający szwedzki jako język ojczysty zabiera 5-6 lat. Są jednak wyjątki. Uczniowie z dużymi motywacjami i dobrymi wiadomościami w swoim języku ojczystym jak może również w innych językach uczą się szybciej szwedzkiego. Uczniom z wojennych obszarów czy z traumatycznymi przeżyciami jest okresowo trudniej nauczyć się nowych rzeczy.

Dobre wiadomości po szwedzku są kluczem do sukcesów w szkole w Szwecji. Chcąc dalej dostać się na jedną z narodowych linii do liceum uczeń musi w 9 klasie dostać co

najmniej ocenę Godkânt (Dostateczny) ze szwedzkiego lub szwedzkiego jako drugiego języka.

obrym sposobem pogłębienia wiedzy po szwedzku jest czytanie książek. Bibliotekarka chętnie doradzi książki odpowiadające zainteresowaniom dzieci i uczniów.

Narodowe centrum szwedzkiego będącym drugim językiem i sfi

Narodowe centrum pracuje na zlecenie rządu. Dziedziny odpowiedzialności obejmują działalności od przedszkola do szwedzkiego dla dorosłych imigrantów, sfi. Kilka ważnych działań obejmuje:

- * Rozpoznawanie wiedzy o procesie nauki, z którym wiąże się nauczanie się drugiego języka
- * Wspieranie sposobów pracy rozwijających język i wiadomości

Narodowe centrum organizuje seminaria i konferencje, wydaje książki i odpowiada za osobiste kontakty. Więcej informacji jest na ich stronie internetowej www.lhs.se/sfi

Świadome celu kształcenie języka ojczystego

Parlament szwedzki zdecydował, że wszyscy uczniowie z innym językiem ojczystym niż szwedzki mają prawo do nauki swojego języka ojczystego w szkole podstawowej i liceum. Szwedzka Konwencja ONZu Dzieci głosi:

” Kraje konwencji są zgodne co do tego, że wykształcenie dzieci ma na celu doskonalenie szacunku dla ich rodziców, tożsamości swojej kultury dzieci, swojego języka i swoich wartości... ” (Arykuł 29).

Temat jest dowolny i uczniowie mają mieć ”podstawowe wiadomości” w języku. Gminy mają obowiązek zaoferować kształcenie języka ojczystego na warunkach zarządzeń dla szkół podstawowych i liceów. Zgodnie z narodowymi planami kursów liczy się ocena z języka ojczystego tak samo jak inne oceny przy konkursie świadectw do szkoły średniej i wyższej.

Dlaczego należy się uczyć języka ojczystego w szkole?

- * Wiedza w języku ojczystym i o kulturze pochodzenia jest warunkiem rozwoju pozytywnej tożsamości wielu kultur, co oznacza uczestnictwo zarówno w społeczeństwie wielu kultur w miejscu zamieszkania ucznia jak i w kulturze pochodzenia.
- * Znajomość języka jest kluczem porozumiewania się. Język ojczysty umożliwia bliski kontakt w rodzinie i z krewnymi w innych krajach. W coraz bardziej internacjo-

nalnym świecie wiedza w różnych językach jest wartościowa zarówno dla poszczególnych osób jak i dla Szwecji. Zadaniem kształcenia jest pomoc uczniom w osiągnięciu umiejętności w języku ojczystym, które mogą zostać wykorzystane na dalszych studiach dla dorosłych i w życiu zawodowym w Szwecji lub w innych krajach.

- * Język jest narzędziem rozwoju wiedzy. W przypadku gdy uczeń będzie mógł operować różnymi językami w szkole zwiększą się jego możliwości nabycia wiadomości w różnych przedmiotach.

Internationella biblioteket (Międzynarodowa biblioteka)

Międzynarodowa biblioteka w Sztokholmie ma około 200 000 książek w ponad 100 językach. Są tam też filmy DVD i video z różnych krajów oraz płyty cd z muzyką z całego świata. Odwiedź ich stronę internetową po arabsku, angielsku, chińsku, persku, rosyjsku, hiszpańsku i szwedzku. Jeśli masz kartę czytelnika w Stockholms stadsbibliotek (biblioteka miejskiej Sztokholmu) to możesz samemu pożyczyć książki z Międzynarodowej biblioteki mieszczącej się blisko Odenplanu. Jeśli mieszkasz w innym mieście możesz zamówić stamtąd książki przez swoją miejską bibliotekę.
www.internationellabiblioteket.se

Tema Modersmål www.modersmal.net

Internet wiąże się z radykalnym polepszeniem warunków rozwoju znajomości języków. Na stronie internetowej władz Tema Modersmål pracuje prawie 100 nauczycieli w około 30 językach w celu znalezienia innych stron internetowych z teksta-

mi, zdjęciami i nagraniami dźwiękowymi do stosowania przez dzieci i uczniów w celu poprawy języka. W wielu językach istnieje również możliwość utrzymywania kontaktu poprzez komputer pomiędzy nauczycielami, uczniami i rodzicami.

The screenshot shows the homepage of the Tema Modersmål website. At the top, there is a banner with the text "Tema Modersmål" and "Język Ojczysty". Below the banner, there is a navigation menu on the left side with categories like "Język ojczysty", "Kultura, tradycja i historia", "Strony dla uczniów", "Strony dla rodziców", and "Strony dla nauczycieli". The main content area features several articles:

- Witamy w portalu Język Ojczysty!**: A welcome message from the editor, Agnieszka Kozłowska, dated 04.07.2006.
- Dwujęzyczność, jak się do niej dochodzi, jej wady i zalety**: An article by Agnieszka Kozłowska discussing bilingualism.
- Wakacyjne wędrowki trasami zabawnych nazw miejscowości**: An article by Agnieszka Kozłowska about vacation spots with interesting names.
- Rok 2006 Rokiem Języka Polskiego**: An article by Agnieszka Kozłowska celebrating the Polish Language Year.

There are also smaller sections like "Druga konferencja nauczycieli języka polskiego" and "Premiera Sudoku po polsku!".

Nowoprzybyli uczniowie chcą uczyć się angielskiego

Angielski jest tzw. przedmiotem głównym w szwedzkiej szkole. Znaczący to, że uczeń w 9 klasie musi mieć co najmniej ocenę dostateczną z angielskiego, aby mógł się dostać na narodowe linie do szkoły średniej. Uczniowie zaczynają uczyć się angielskiego w 1:ej lub 2:ej klasie. W międzynarodowych porównaniach szwedzcy uczniowie są w czołówce jeśli chodzi o znajomość angielskiego w porównaniu z uczniami mający inne języki ojczyste niż angielski.

Uczniowie zaczynający później szkołę w Szwecji mogą posiadać wiadomości z angielskiego. Dla niektórych jest angielski językiem ojczystym, inni nauczyli się języka w szkole czy drogą nieformalną, natomiast inni nie mieli nigdy kontaktu z angielskim. Większość nowoprzybyłych uczniów ma motywację do nauki angielskiego. Dotyczy to szczególnie młodych, którzy są niepewni czy będą mogli zostać w Szwecji.

Angielski jest przedmiotem obowiązkowym, którego mają prawo uczyć się również uczniowie nie uczący się go od samego początku. Większość uczniów ma potencjał do jednoczesnej nauki szwedzkiego i angielskiego. Czasami są języki dla siebie wsparciem, gdy np. uczeń poznaje szwedzkie struktury gramatyczne z angielskiego czy jak szwedzkie słowa przypominają angielskie.

W przypadku gdy mimo wszystko szkoła sądzi, że byłoby dla ucznia najlepiej aby zaczekać z angielskim to ma

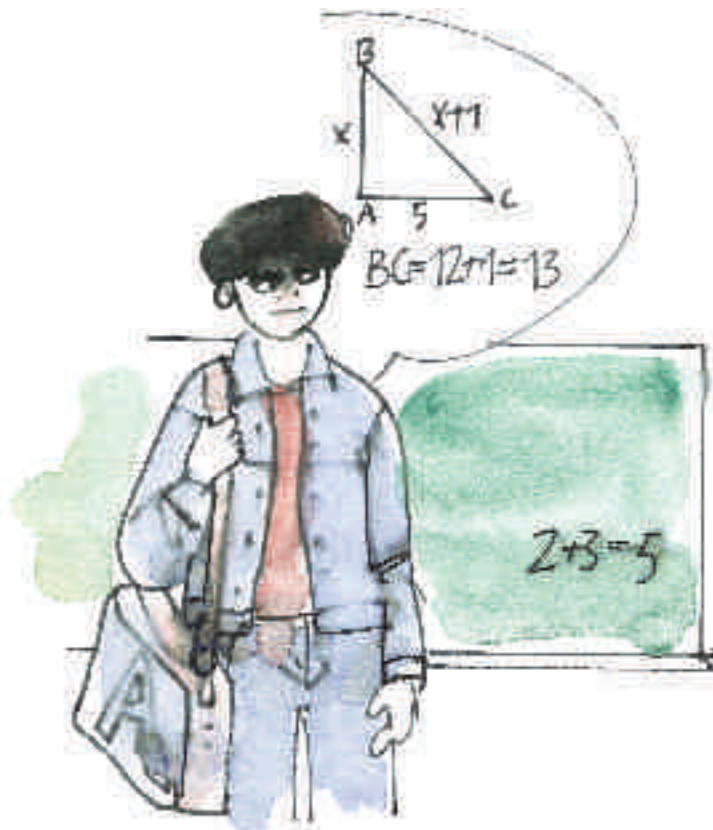
ta decyzja zostać podjęta w porozumieniu z rodzicami. Uczeń i rodzice muszą wtedy być świadomi tego jak to wpłynie na ich dalsze możliwości nauki w liceum.

Nowe możliwości 2006-2007

- * Organizacja rozwoju szkolnictwa dają w latach 2006-2007 ekonomiczną stymulującą dotację dla szkół oferujących wykładanie przedmiotów w języku ojczystym, jak również możliwość uzupełnienia wykształcenia dla nauczycieli w celu umożliwienia nauczania różnych przedmiotów w języku ojczystym.
- * Większość wielojęzycznych uczniów będzie miała również w przyszłości wykładane większą część różnych przedmiotów po szwedzku. Dlatego władze zachęcają również gminy do proponowania szwedzkojęzycznym nauczycielom zwiększenia kwalifikacji. Celem jest wzbogacenie nauczania aby lepiej odpowiadało warunkom uczniów, dla których szwedzki jest drugim językiem.

* Czy jako szwedzka stonoga mam też 100 nóg po angielsku?

Dalsza nauka ucznia na podstawie posiadanych wiadomości z matematyki

Innym głównym przedmiotem jest matematyka. Wiele nowoprzybyłych uczniów ma dobre wiadomości z matematyki, ale uczniom zaczynającym szwedzką szkołę w ostatnie lata szkoły podstawowej i w liceum zabiera parę lat naučenje się szwedzkiego na tyle aby zrozumieć teksty w książkach od matematyki i opisać po szwedzku rozwiązanie zadania.

Obecnie większość nowoprzybyłych uczniów musi zacząć z matematyką w trakcie klasy przygotowawczej i kursów wstępnych w liceum dla imigrantów (IVIK). Czasami dostają proste (dziecinne) zadania do obliczenia, nie wymagające umiejętności językowych po szwedzku. Inni uczniowie siedzą na lekcjach matematyki po szwedzku bez możliwości przyswojenia sobie wiedzy. Nie jest to rzadko spotykane, że

ci uczniowie są źle rozumieni i w najgorszym przypadku tracą zainteresowanie nauczeniem się nawet szwedzkiego.

Dla tych uczniów jest zdecydowanie zaletą umożliwienie dalszej nauki z matematyki w języku ojczystym czy we wcześniejszym języku nauczania jednocześnie z nauką szwedzkiego.

Nauczanie w innym języku niż szwedzki nie ma żadnych formalnych przeszkód i oceny są tak samo ważne jak z nauki w języku szwedzkim.

Jak idzie mojemu dziecku?

– Czy możemy sobie nawzajem pomagać? – Jak poszło?

Rozmowy z rodzicami w przedszkolu

Przedszkole zaprasza rodziców na rozmowy o rozwoju dziecka, o tym jak dziecko zachowuje się w gronie kolegów i jak daleko zaszło w rozwoju języka i wiadomości. Rodzice mają prawo zostać poinformowani o tym w jaki sposób przedszkole wspiera rozwój podwójnej tożsamości i języka u wielojęzycznego dziecka. Personel przedszkola może powiedzieć jak rodzina może wspierać rozwój języka w domu.

Rozmowy o rozwoju ucznia w szkole podstawowej

Szkoła w każdym semestrze ma wzywać uczniów z rodzicami na rozmowy o rozwoju ucznia. Rozmowy mają za zadanie:

- * informowanie uczniów i rodziców o tym czy uczeń uczy się tego co powinien i co mu łatwo i trudno przychodzi. Podczas rozmowy zostaje również poruszona ogólna sytuacja ucznia w szkole, jak uczeń zachowuje się w gronie kolegów i dorosłych i w różnych grupach.
- * szkoła wykorzystuje doświadczenie i możliwości rodziców do pomocy przy rozwoju wiadomości ich dzieci. Aktywne zaangażowanie ze strony rodziców umożliwia stawianie przez nich żądań co do koniecznych przedsięwzięć ze strony szkoły.
- * nauczyciele, uczniowie i rodzice mają dojść do porozumienia o tym czego uczeń ma się nauczyć i doszkolić do następnego spotkania oraz jakie przedsięwzięcia będą aktualne ze strony szkoły. Można również dojść do porozumienia o sposobie wspierania tej pracy przez dom.

Indywidualne plany rozwoju

(individuella utvecklingsplaner IUP)

Po rozmowach o rozwoju dziecka ma nauczyciel wspólnie z uczniem i rodzicami napisać indywidualny plan rozwoju IUP.

- * IUP ma składać się z ograniczonej ilości celów nauki i zadaniem ucznia jest ich osiągnięcie do następnej rozmowy, gdy ponownie w porozumieniu wypracowuje się nowy IUP.
- * IUP dla młodszych dzieci bierze głównie pod uwagę podstawowe wiadomości jak pisanie, czytanie i liczenie. W starszym wieku kładzie się wagę na rozwoju wiadomości w różnych przedmiotach.

Za pomocą planów rozwoju śledzą szkoła i dom cały czas rozwój wiadomości każdego ucznia. Celem tych nakładów jest osiągnięcie przez większą ilość uczniów ustalonych poziomów wiedzy w szkole.

Więcej informacji na ten temat znajdziesz w *Allmänna råd och kommentarer – Den individuella utvecklingsplanen*.

Prawo do tłumacza

W przypadku trudności porozumienia się po szwedzku ma szkoła dopatrzyć aby przy rozmowie uczestniczył tłumacz. Uczeń nie powinien nigdy pośredniczyć w tłumaczeniu w kontaktach szkoły z domem.

Oceny i pisowna wypowiedź

The screenshot shows the website for 'MYNDIGHETEN FÖR SKOLUTVECKLING'. The main heading is 'Bedömning och betyg'. The text describes a project to develop teacher competence in assessment and grading, involving cooperation with teacher organizations. It lists the project's goals: to increase teacher confidence, raise competence in assessment and grading, and increase the quality of assessment and grading. The page also features a sidebar with a navigation menu and a news section.

W planach nauczania dla szkół podstawowych i średnich zamieszczono wytyczne dla nauczycieli przy wystawianiu ocen. Zostały wypracowane narodowe kryteria osiągniętych wiadomości zgodnie z planami nauczania wymaganymi przy wystawianiu uczniom określonych ocen.

Przy wystawianiu ocen używa się następujących oznaczeń:

- * Dostateczny (Godkänd, G)
- * Dobry (Väl godkänd, VG)
- * Bardzo dobry (Mycket väl godkänd, MVG)

Uczeń, który nie osiąga określonego poziomu z różnych przedmiotów w szkole podstawowej ma prawo dostać pisowną wypowiedź o rozwoju jego wiadomości z jednego czy wielu określonych przedmiotów. Z wypowiedzi ma również wynikać jakie wspierające poczynania podjęto przez szkołę.

- * W liceum używana jest również ocena Niedostateczny (Icke godkänd, IG)

Linki i literatura

Linki na stronie internetowej Myndigheten för skolutveckling www.skolutveckling.se

MÅNGFALD OCH LIKVÄRDIGHET

Pod tym nagłówkiem zamieszczono m.in. następujące strony internetowe:

Nyanlända

Środek zaradczy dla szkół i innych pracujących z nowoprzybyłymi dziećmi i młodzieżą.

Idéskola för mångfald

Zorganizowana współpraca przedszkoli i szkół chętnych do rozwoju pomysłnych sposobów pracy z zagadnieniami różnorodności.

Regeringsuppdrag

Link m.in. do Myndighetens Mångfaldsplan (Plan różnorodności wypracowany przez władze) 2006-2007 Lepsze rezultaty i zredukowane różnice – planowanie pracy z różnorodnością.

Utvecklingsdialoger

Zawiera listę około 30 gmin, które otrzymują określone wsparcie w formie dialogu w latach 2006-2007.

Tema Modersmål

Środek zaradczy dla wszystkich pracujących w przedszkolach i szkołach. Obejmuje: "pokój językowy" dla około 30 języków, podstawowe fakty o nauczaniu, nowości, debaty, linki do sprawozdań z badań naukowych, zaproszenia na kursy i konferencje itp. Również linki do:

Lexin – lexikon online, bezpośredni słownik (albański, arabski, bośniacki, angielski, fiński, grecki, kroacki, serbski, hiszpański, turecki oraz Svenska ord (Szwedzkie słowa) z nagraną wymową.

Lexin – Bild zawiera około 1700 rzeczowników (ze zdjęciami, tekstem i głosem po szwedzku, trwa tłumaczenie na wiele języków)

Lexin – Film zawiera 370 czasowników (krótkie sekwencje filmowe ze szwedzkim głosem)

KUNSKAP OCH BEDÖMNING

Pod tym nagłówkiem zamieszczono m.in. następujące strony internetowe:

Bedömning och betyg

Individuella utvecklingsplaner

Läs och skriv

Matematik, naturvetenskap och teknik

Skolbibliotek

Språk

KSIAŻKI I BROSZURY

Sprawozdania i broszury można czytać, wypisać i kupować poprzez www.skolutveckling.se/publikationer

Två språk eller flera? Råd till flerspråkiga familjer

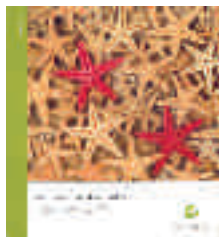
(Dwa języki czy więcej? Porady dla wielojęzycznych rodzin) (28 stron) są po szwedzku + albańsku, arabsku, bośniacku, angielsku, fińsku, północno kurdyjsku, romańsku arli i lovara, persku, polsku, rosyjsku, somalijsku, hiszpańsku, tigrińsku, thajlandzku i turecku. Rodzice otrzymują odpowiedzi na swoje pytania o ustosunkowaniu się do do języków w swojej rodzinie i wspieraniu rozwoju języka i wiadomości u swoich dzieci.

Komma till tals Flerspråkiga barn i förskolan, 2004

(mały format, 60 stron). Celem materiału jest przyczynienie się do poszerzenia wiadomości o wspieraniu i stymulacji wielojęzyczności u małych dzieci.

Vid sidan av eller mitt i? 2005 (70 stron). Materiał dla

gmin i szkół utożsamiających czynniki pomysłnej pracy z późno przybyłymi uczniami poruszający zagadnienia i dalsze rozważania o własnej działalności.

MATERIAŁ ze Skolverket (Urzędu Szkolnictwa)

Materiały można czytać, wypisać i kupować przez www.skolverket.se

KURSPLANER OCH BETYGSKRITERIER I GRUND- OCH GYMNASIESKOLAN

Flera språk – fler möjligheter, 2002

(304 strony). Urząd Szkolnictwa na zlecenie rządu badał tematykę wspierania języka ojczystego w przedszkolach i nauczania języka ojczystego w szkołach.

Sprawozdanie ma również załączniki:

Nastawienie do nauczania języka ojczystego i integracja, Przegląd szwedzkich badań naukowych o nauczaniu języka ojczystego, Trzydzieści lat języka ojczystego – o wspieraniu języka ojczystego w przedszkolach w latach 1970–2000.

Flera språk – fler möjligheter, 2003 (16 stron). Krótka wersja powyższego sprawozdania. Jest również po angielsku.

Språket lyfter – lärarhandledning, 2002

(27 stron). Rozpoznawczy materiał szwedzkiego, szwedzki jako drugi język i język ojczysty przed 6 klasą.

Språket lyfter – observationschema,

2002 (3 strony). Można używać niezależnie od języka.

Allmänna råd och kommentarer Den Individuella utvecklingsplanen, 2005.

Porady i komentarze Urzędu Szkolnictwa w pracy ze stworzeniem indywidualnych planów rozwoju dla wszystkich uczniów.

Szwecja potrzebuje wielojęzycznych osób

Głosuj na!

Więcej języków stwarza dużo możliwości!

Za pomocą języka wyrażamy swoją kulturę i wartości. Język daje nam pewność siebie. Język przynosi wiadomości i jest podstawą spotkania z innymi ludźmi. Język jest nam potrzebny aby móc myśleć, marzyć, budować pytania i rozwiązywać problemy.

MYNDIGHETEN FÖR
SKOLUTVECKLING